

Samhällsutveckling

Rebecca Ohlsson, EC Plan & Exploatering
Rebecca.Ohlsson@ostragoinge.se
044 - 775 60 11

Till:

Kommunstyrelsen

2023-08-14
Dnr KS 2023-00483

Sida 1 (3)

Yttrande över Boverkets förslag till föreskrifter om översiktsplan (2787/2022)

Östra Göinge har fått Boverkets förslag till föreskrifter om översiktsplaner på remiss. Efter en ändring av 2 kap. 5 c § plan- och byggförordningen (2011:338), PBF ska översiktsplaner vara utformade så att uppgifterna i dem kan tillgängliggöras och behandlas digitalt. Som en följd av det har Boverket tagit fram ett förslag till föreskrifter som ska stötta kommuner i hur de ska uppfylla kraven. Föreskrifterna innehåller regler om hur informationen i en digital översiktsplan ska definieras och identifieras. I remissen ingår även en konsekvensbeskrivning.

Boverket beskriver flera fördelar med gemensamma föreskrifter, till exempel blir det möjligt att göra jämförande analyser mellan kommuner och det kan underlätta mellankommunal och regional samordning. Vidare förenklar det utbytet av information mellan olika aktörer och ökar tillgängligheten till kommuners översiktsplaner, vilket skulle underlätta för enskilda aktörer och effektivisera arbetet för myndigheter.

Föreskrifterna gäller för översiktsplanens alla delar. Enligt förslaget ska föreskrifterna träda i kraft 1 maj 2024. De blir dock obligatoriska att tillämpa på översiktsplaner som påbörjas efter 31 december 2026, då kravet på digitalisering börjar gälla.

Kommunens synpunkter på utredningens förslag

Östra Göinge kommun ser positivt på Boverkets fortsatta arbete med att metodutveckla för att möjliggöra digitala översiktsplaner. Digitaliseringen är en viktig förutsättning för samhällsutvecklingen och det finns precis som Boverket beskriver nytta med en enhetlig översiktsplanering.

En översiktsplan är dock inte juridiskt bindande, vilket skapar en otydlighet kring nytta och logik vad gäller att i föreskrifter reglera hur en sådan plan ska utformas. Översiktsplanen är kommunens viktigaste verktyg för den strategiska samhällsutvecklingen. Östra Göinge kommun vill därför framhålla att det behöver finnas utrymme för den politiska visionen och kommunens egna berättelser kopplat till kommunens mark- och vattenanvändning. Kommuners behov av en översiktsplan bör således vara det primära, snarare än myndigheternas behov av nationell eller regional samordning. Föreskrifterna lägger fokus på statens krav på redovisning, medan det kommunala perspektivet och behoven blir sekundära. Kommunens mandat i översiktsplanen kan anses minska och formen blir mer styrande, vilket bidrar till en fyrkantigare plan.

Vidare anser Östra Göinge kommun att det saknas konsekvensbeskrivningar utifrån påverkan på översiktsplanens politiska dimension. Standardisering av begrepp och formuleringar som föreslås i föreskrifterna gör att det blir svårare att beskriva en visionär politisk inriktning. Den lokala politiska nivån fångas inte av förslaget, vilket är viktigt att fortsatt inrymmas i en översiktsplan. Det finns en risk att översiktsplanen styrs upp för mycket och reduceras till en planbeskrivning med tillhörande plankarta, på samma sätt som en detaljplan. För Östra Göinge är det av stor vikt att översiktsplanen även fortsättningsvis används som ett verktyg för att möjliggöra strategiska ställningstaganden och resonemang, snarare än att enbart vara ett dokument som låter sig styras av en databasmodell.

Det är anmärkningsvärt att Boverket återigen tagit fram föreskrifter för hur planer ska utformas innan det finns färdiga tekniska lösningar på plats. Vid ett informationstillfälle som handläggare på Boverket höll i under våren 2023 kunde inte heller de visualisera hur föreskrifterna i praktiken ska kunna realiseras eller vilka konsekvenser som kommer uppstå i praktiken för kommunerna när textmassor ska fogas till digitala kartor. Östra Göinge ser därmed en risk med att processen, likt processen att digitalisera detaljplaner, upprepar sig och skapar ökad arbetsbelastning för kommunerna. Det blir dessvärre en så kallad "trial and error"-process som kommunerna tvingas till, utan att erhålla utökade resurser för arbetet. Det finns dock möjlighet att hinna utveckla anpassade programvarulösningar eftersom det är något år innan föreskrifterna blir obligatoriska att använda, men det vore mer rimligt att först ta fram den tekniska plattformen och pröva den för att därefter snarare fokusera på allmänna råd och utvärdera dessa innan tvingande föreskrifter införs. Östra Göinge kommun hade således varit mer positiv till föreskrifterna om det gjordes i en mer logisk ordning.

Föreskrifterna omfattar inte bara definitioner av mark- och vattenanvändningen utan även de delar som översiktsplanen ska innehålla enligt plan- och bygglagen. Det är dock upp till kommunerna att använda fler underkategorier till mark- och vattenanvändningen samt presentera översiktsplanen på ett sätt som är anpassat till de lokala förutsättningarna. För att möjliggöra en enhetlig översiktsplanering är en utmaning i det fortsatta arbetet dock att definiera de olika begreppen och tydliggöra var gränsen går mellan till exempel mångfunktionell bebyggelse och sammanhängande bostadsbebyggelse, mellan landsbygd och areella näringar samt skogsbruk och mellan grönområde och park samt natur- och friluftsliv.

I översiktsplaner har det traditionellt sett sällan funnits behov av att redovisa mark- och vattenanvändning i de delområden där befintlig markanvändning varit tänkt att bestå. Över tid har dock förändringar skett genom ökade krav i form av att kommunen förväntas ange hur all mark och allt vatten ska användas. För kommuner med omfattande yta av landsbygd är det dock i detalj orimligt att göra den typ av bedömning för varje litet delområde av kommunen. Utifrån föreskrifterna förefaller det även följa med en förväntan om att kommunerna ska redovisa motiv och ställningstagande för varje delområde som redovisas som en egen geografi. Östra Göinge kommun ser en orimlighet vad gäller att i praktiken kunna lägga de resurser som krävs för att i detalj göra den typen av avvägningar för varje delområde i en kommun. I föreskrifterna bör det därför tydligt framgå att kommunerna inte har krav på sig att ha motiverande ställningstaganden för all mark- och vattenanvändning för att översiktsplanen ska kunna vinna laga kraft.